

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра богослов'я та гуманітарних дисциплін

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «ПОЛІТОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузь знань 04 Богослов'я
спеціальність 041 Богослов'я
освітня програма: Богослов'я

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА
(включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Северинюк Валентин Матвійович
Контактний тел.	<u>050-298-07-92; кафедра: 0612204722</u> (внутр. 138)
E-mail:	severyniuk@ukr.net
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=3567
Консультації	<i>Очні консультації:</i> середа (10:00 – 12:00), а. 418, головний корпус КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/message

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Політологія релігії» є вибірковою для магістрантів спеціальності 041 Богослов'я освітньої програми Богослов'я. Згідно з навчальним планом денної форми навчання вивчення дисципліни заплановано на 2 семестр 1 курсу.

Оволодіння політичними знаннями та знаннями щодо принципів і напрямів взаємодії політичної влади й церковної організації в демократичному суспільстві, з розвинутим громадянським сектором, створює базисні уявлення з теорії та методології аналізу соціально-політичного життя, виробляє світоглядні орієнтації та ціннісні критерії оцінок реальних суспільних подій, а також сприяє визріванню у майбутніх магістрів богослов'я державного мислення, стійкого інтересу до проблем вітчизняної й світової політики, почуття національної гідності, громадянського обов'язку та відповідальності за долю свого народу.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції, семінарські заняття, а також консультації.

Семінарські заняття передбачають: узагальнення лекційного матеріалу; індивідуальне опитування; колективне обговорення нагальних теоретичних та практичних питань української та світової політики, проблем релігійного життя; перевірку домашніх завдань; тестування.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на семінарських заняттях у формі усних відповідей, контрольних робіт і тестування.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 2 семестру здійснюється у формі заліку.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 90 год., у т. ч. 24 годин аудиторних занять і 66 годин самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 3.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
3	90	24	12	-	12	66

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний рік	Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/вибіркова
2024/2025	1	2	Загальна підготовка	Вибіркова

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

– засвоєння магістрантами передбаченого програмою обсягу сучасних науково-теоретичних знань про політичну систему суспільства, зокрема про державу, усвідомлення суті та змісту взаємодії між політичними й неполітичними явищами суспільного життя — такими як релігія та діяльність церкви.

Завдання навчальної дисципліни:

- удосконалення системного мислення магістрантів у всебічному сприйнятті дійсності;
- розширення світоглядних уявлень;
- подолання буденних поглядів на політику лише як на арену соціально-групових конфліктів та партійної боротьби;
- заохочення до наукового аналізу та оцінювання політичних явищ і подій на рівні теоретичної свідомості;
- виявлення закономірностей розвитку суспільно-політичного та культурно-духовного життя в Україні на тлі світових тенденцій;
- виявлення зв'язків між політичними, історичними, філософськими, правовими знаннями та богослов'ям;
- моделювання практичних ситуацій з використанням фактів поточної політики, діяльності церкви та особистого досвіду;
- засвоєння концептуальних засад діяльності православної церкви у її ставленні до держави та політичної діяльності;
- прищеплення бажання завжди бути поінформованими про усі важливі події суспільного життя;

– формування уважного й терпимого ставлення до альтернативних поглядів на політику та релігію, що не суперечать державному законодавству, а також уміння дотримуватися норм цивілізованої суспільної поведінки;

– виховання почуттів громадянського обов'язку, патріотизму та національної гідності.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Завдання навчальної дисципліни:

- удосконалення системного мислення магістрантів у всебічному сприйнятті дійсності;
- розширення світоглядних уявлень;
- подолання буденних поглядів на політику лише як на арену соціально-групових конфліктів та партійної боротьби;
- заохочення до наукового аналізу та оцінювання політичних явищ і подій на рівні теоретичної свідомості;
- виявлення закономірностей розвитку суспільно-політичного та культурно-духовного життя в Україні на тлі світових тенденцій;
- виявлення зв'язків між політичними, історичними, філософськими, правовими знаннями та богослов'ям;
- моделювання практичних ситуацій з використанням фактів поточної політики, діяльності церкви та особистого досвіду;
- засвоєння концептуальних засад діяльності православної церкви у її ставленні до держави та політичної діяльності;
- прищеплення бажання завжди бути поінформованими про усі важливі події суспільного життя;
- формування уважного й терпимого ставлення до альтернативних поглядів на політику та релігію, що не суперечать державному законодавству, а також уміння дотримуватися норм цивілізованої суспільної поведінки;
- виховання почуттів громадянського обов'язку, патріотизму та національної гідності.

У результаті вивчення дисципліни магістранти повинні знати:

- структуру й тематичний зміст дисципліни;
- головну проблематику та логіку розкриття усіх навчальних тем;
- конкретний зміст категорій політичної науки, тлумачення слів-термінів іншомовного походження;
- положення Конституції України щодо форми політичного правління, головних інститутів держави, прав, свобод та обов'язків людини і громадянина;
- перебіг сучасного суспільно-політичного процесу в Україні, механізми функціонування політичної системи та її окремих інститутів;
- значення структур громадянського суспільства для правової держави;
- місце та роль церкви в суб'єкт-об'єктних політичних відносинах;
- зміст відносин між державою та церквою в різних політичних системах;
- концептуальні засади ставлення церкви до державної влади та політичної участі й діяльності;
- особливості сприйняття церквою світського права та законодавства;
- напрями можливої церковно-державної взаємодії;
- принципи ставлення церкви до політичного примушування та насилля.

Після вивчення дисципліни магістранти повинні вміти:

- своєчасно й ґрунтовно засвоювати тематичний матеріал;
- вільно орієнтуватися в проблематиці навчальних тем та відтворювати засвоєні знання;
- демонструвати творче мислення, навички самостійного аналізу явищ і процесів сучасної політики та культурно-духовної сфери;

- обґрунтовувати свою світоглядну та громадянську позиції;
- застосовувати політичну теорію до пояснення фактичних подій;
- виявляти закономірності політичних процесів, розрізняти їх об'єктивні та суб'єктивні причини й наслідки;
- зіставляти богословські канони та практику реального життя;
- продуктивно використовувати навчальну, наукову та довідкову літературу за тематикою дисципліни, накопичувати й систематизувати інформацію, що надходить засобами друку, телебачення, Інтернету;
- робити узагальнення, формулювати висновки із засвоєного матеріалу, обґрунтовувати власну думку, предметно дискутувати;
- правильно вирішувати тестові завдання.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань 04 Богослов'я, за спеціальністю 041 Богослов'я, освітня програма: Богослов'я, вивчення дисципліни «Політологія релігії» **сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання** (за Стандартом ОПП 2018 р.):

Інтегральна компетентність:

Уміти характеризувати принципи, механізми та значення взаємодії політичної, релігійно-духовної та інституційно-церковної сфер у закономірних процесах життя країни та світу.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
- ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Програмні результати навчання:

- РН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.
- РН2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.
- РН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
- РН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.
- РН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та

професійному спілкуванні.

PH18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

PH20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

PH22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

PH23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

PH24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Семін.	Завдання для самостійної роботи
Змістовий модуль 1. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА			
Тема 1. Системність – універсальна категорія наукового знання	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Три системних рівні політичної влади. 2) Умови стабільності політичної системи. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Тема 2. Функціонування й типологія політичних систем	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Типи політичних режимів. Демократія. 2) Особливості політичної системи України. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Змістовий модуль 2. ДЕРЖАВА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ТЕОРІЇ ВИНИКНЕННЯ			
Тема 1. Держава – вища форма політичної організації суспільства	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Основні історичні періоди творення Української держави. 2) Ознаки Української держави. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних мож-

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Семін.	Завдання для самостійної роботи
			ливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Тема 2. Тлумачення церквою походження держави та її сутності	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Наукове узагальнення основних причин виникнення держави. 2) Теологічні держави світу. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Змістовий модуль 3. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН			
Тема 1. Держава – головний інститут політичної системи суспільства	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Інституційна складова політичної системи. 2) Форми державного правління. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Тема 2. Принципи співіснування державного та церковного суверенітету	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Зародження ідей громадянського суспільства. 2) Елементи громадянського суспільства в Україні. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Змістовий модуль 4. ВЗАЄМОДІЯ ЦЕРКВИ Й ДЕРЖАВИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН			
Тема 1. Історичні моделі відносин між державою та церквою	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Світові моделі соціальної держави. 2) Українське православ'я в умовах польського та

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Семін.	Завдання для самостійної роботи
			<p>московського панування.</p> <p>3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей.</p> <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.</p>
Тема 2. Умови та на-прями церковно-державної взаємодії	1	1	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <p>1) Моральна основа церковно-державного зближення.</p> <p>2) Форми діяльності, що унеможливають співпрацю церкви з державою.</p> <p>3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей.</p> <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.</p>
Змістовий модуль 5. ДЕРЖАВНЕ ПРАВО ТА ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА			
Тема 1. Законодавча гілка влади в теорії та практиці правової держави	1	1	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <p>1) Функція парламентського контролю.</p> <p>2) Виникнення ідей правової держави.</p> <p>3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей.</p> <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.</p>
Тема 2. Християнське розуміння права та світського закону	1	1	<p>1. Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>2. Самостійне опрацювання теоретичних питань:</p> <p>1) Концепція «трьох законів» Томи Аквінського.</p> <p>2) Сприйняття церквою концепції позитивного права.</p> <p>3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей.</p> <p>4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.</p>

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Семін.	Завдання для самостійної роботи
			програм.
Змістовий модуль 6. ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ Й ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕРКВИ			
Тема 1. Політика як суспільне явище	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Ознаки публічної влади. 2) Проблема «меж» політики в суспільстві. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.
Тема 2. Місце та роль церкви в політичних процесах і відносинах	1	1	1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне опрацювання теоретичних питань: 1) Характер християнських політичних організацій. 2) Завдання людства у прагненні до миру. 3. Підготовка до семінарського заняття, виконання домашніх завдань (у т. ч. індивідуального), опрацювання першоджерел, навчальної та довідкової літератури з метою засвоєння програми навчальної дисципліни та розширення власних пізнавальних можливостей. 4. Виконання тестових завдань для самоперевірки знань, розміщених на сайті підтримки навчальних програм.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Політологія релігії» використовуються такі види контролю:

1. *Поточний контроль* – здійснюється протягом семестру шляхом індивідуального опитування на семінарських (практичних) заняттях, колективного обговорення суспільних та наукових питань, перевірки виконання тестових завдань, модульних контрольних робіт тощо. Такий контроль передбачає перевірку ступеня засвоєння магістрантами навчального матеріалу за темами лекційних та семінарських занять, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. *Підсумковий семестровий контроль* – здійснюється у формі заліку відповідно до графіка освітнього процесу шляхом визначення ступеня засвоєння студентом навчальної дисципліни в цілому з урахуванням результатів виконання завдань поточного (модульного) контролю.

Для оцінювання магістрантів використовується система накопичення балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, практичних, контрольних (модульних) завдань, тестів.

Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи												Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4		Змістовий модуль 5		Змістовий модуль 6		100
T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	
6	6	8	8	10	10	8	8	8	8	10	10	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Контрольний захід	Бали
Модуль 1	12
Опитування (співбесіда)	5
Модульне тестування або контрольна робота	5
Домашня самостійна робота	2
Модуль 2	16
Опитування (співбесіда)	6
Модульне тестування або контрольна робота	6
Домашня самостійна робота	4
Модуль 3	20
Опитування (співбесіда)	8
Модульне тестування або контрольна робота	6
Домашня самостійна робота	6
Модуль 4	16
Опитування (співбесіда)	6
Модульне тестування або контрольна робота	6
Домашня самостійна робота	4
Модуль 5	16
Опитування (співбесіда)	6
Модульне тестування або контрольна робота	6
Домашня самостійна робота	4
Модуль 6	20
Опитування (співбесіда)	8
Модульне тестування або контрольна робота	6
Домашня самостійна робота	6

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бондаренко В. Пріоритетні напрями державно-церковної політики України // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні. – К., 2001.
2. Ващенко В.В., Вернер В.В. Пієтистська інтелектуальна мережа в Україні та конструювання образів Всеросійської імперії VIII ст. – Дніпро: Акцент П.П., 2023. – 176 с.
3. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: навч. посіб. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 645 с.
4. Геник М.А. Суспільно-політичні аспекти релігійних доктрин сучасності // Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2 т. / за заг. ред. Н.М. Хоми. – Т. 2. Доктринальний підхід. – Львів: «Новий Світ-2000», 2017. – С. 348–371.
5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – №25. – Ст. 283. (Зі змінами, внесеними в подальші роки).
6. Ідея національної церкви в Україні // Українське релігієзнавство. – 1997. – № 6.
7. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 30. – Ст. 141. (Зі змінами, внесеними в подальші роки).
8. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. – К.: Інформ.-вид. центр УПЦ, 2002. – 80 с.
9. Пашенко В. Православ'я в Україні. Державно-церковні стосунки. – Полтава, 1995.
10. Політологія: підручник / За ред. М.М. Вегеша. – 3-тє вид, перероб і доп. – К.: Знання, 2008. – 384 с.
11. Політологія. Академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М.І. Панов (кер. авт. кол.), Л.М. Герасіна, В.С. Журавський та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2006. – 520 с.
12. Рудич Ф.М. Політологія: підручник. – 2-е вид, стереотип. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
13. Северинюк В.М. І конфуцій, і Шевченко. Вибране. – К.: Ліра-К, 2021. – 276 с.
14. Туренко В. Роль релігії і віри в суспільному розвитку // Політичний менеджмент. – 2006. – №6. – С. 108–119.

15. Цимбал І. В. Конфесійна палітра та релігійна самоідентифікація населення України // Гілея: Наук. вісник: Зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 57 (№2). – С. 146–154.

Допоміжна

16. Логвина В.Л. Політологія: навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 304 с.
17. Павлов С., Мезенцев К., Любіцева О. Географія релігій. – К., 1998.
18. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
19. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студ. ВНЗ I-IV рівнів акредитації / за ред. Н.М. Хоми. – Львів: «Новий Світ -2000», 2014. – 779 с.
20. Раз Дж. Моральні засади свободи / Пер. з англ. – К. : Веселка, 2001. – 431 с.
21. Северинюк В.М. Політична думка Стародавнього світу, Середніх віків та епохи Відродження. – Запоріжжя: КПУ, 2009. – 76 с.
22. Християнство і національна ідея // Українське релігієзнавство. – 1999. – № 11.
23. Штанько В.І., Чорна Н.В., Авксентьева Т.І., Тихонова Л.А. Політологія: навч. посіб. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: ІНКОС, Центр навч. л-ри, 2007. – 288 с.